

TELEGRAFUL ROMAN.

Telegraful iese de doua ori pe septemana: joi'a si Duminec'a. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la espeditura foiei; pe afara la c. r. poste, cu bani gal'a, prin scrisori francate, adresate contra espeditura. Pretiul prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. iar pe o jumtate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

Nru 92. ANULU XI.

tru provinciile din Monarchia pe unu an 8 fl. era pe o jumtate de anu 4. fl. v. a. Pentru princ. si trei sitraine pe anu 12 fl pe 1/2 anu 6 fl. v. a.

Sabiu, in 3 Octobre 1863.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu cu litere mici, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v.

Diet'a transilvanã:

Siedinti'a XLIII;

tinuta in 27 Septembré 9 Octombre 1863.

Dupa cetirea protocolului in limb'a romana si dupa óresi-cateva observãri din partea lui Balomiri si Wittstock, protocolulu se verifica; la ordinea dilei e desbaterea generale asupr'a proiectulu comisiunei pentru tramiterea deputatiloru la Senetulu imperialu.

Presiedintele anuntia dietei, ca Puscariu are cuventulu (Voci: Schluss! hören wir!)

Puscariu. La ordinea dilei e desbaterea asupr'a ordinei séu a modalitatii, cum au sa se tramita deputati la senatulu imperialu. — De si desbaterile din diu'a trecuta au fostu seriose, încãtu parerile erau in o lupta apriga pentru de a-si eluptã fiacãre o preponderantia, totusi vorbitoriiu are aceeasi satisfactiune, ca tóte aceste pareri diverginti se unescu intru unu punctu, in vointi'a generalã de a se tramite deputati la Senatulu imperialu. Nici ca se potea altumintre dupa precedentiele in care ne amu fostu manifestatu cu alté ocasiuni de atãtea ori vointi'a acést'a asiã, încãtu ea a devenitu pentru noi o lege sanctionãta de vointi'a nóstra. Dupa parerea vorbitoriiu in cestiunea de fatia suntu dóue momente de capetenie, si adeca: sa se tramita deputati la senatulu imperialu „ad hoc“ séu sa se invoiesca diet'a la proiectulu comisiunei? — Ce se atirge de momentulu tramiteri ad hoc 'lu crede a fi deslégatu. Vorbitoriiu credé, ca a mai amanã lucrurile prin amendemente, ar fi o contradicere. Nu se póte invoi de acea nici cu amendementulu lui Obert nici cu alu lui Wittstock, pentruca cuvintele Maiestãtei Sele suntu chiare si precise si potu multiami din dástulu, cu atãtu mai multu, cu câtu si Rannicher a aretatu destulu de chiaru, ca dietele Tranniei au mai fostu in astfeliu de casuri, cându au facutu concluse fãra de a fi avutu propositiuni, si totusi constitutiunea nu a fostu vatemata. Numai la ó legé durãtoare se cere, cá sa aiba tóte formele, nu este inse asiã cu conclusele dietali, cari nu suntu lege. Cu parerea lui Fogarasy nu se unescu si nici nu póte privi tramiterea deputatiloru la Senatulu imperialu dupa proiectulu comisiunei de „ad hoc“, pentruca tramiterea se face in urm'a legiloru, nu „ad hoc“, ei continua. (Bravo! singuratece, cu deosebire in centru.)

Vorbitorulu trage atentiunea dietei asupr'a impregiurãrei, ca patent'a din 26 Februaru au prevediutu si casulu, cându diet'a nu ar fi in stare de a tramite deputati la senatulu imperialu. Pune casulu, cându Maiest. Sea ar vrea sa chieme de a dreptulu, si intréba, ca atunci trebuire-aru sa fia articulu in tóta form'a? Nu, pentru ca patent'a e lege in forma. Deaca tóte acestea nu aru multiami diet'a, dice vorbitoriiu, ca parerea lui Binder exprimata in siedinti'a trecuta póte multiami pe de ajunsu, provóca asiã dar pe dieta a recunosce modalitatea rescriptului imperatescu si cere urgenti'a tramiteri la senatulu imperialu, motivandu-o cu cestiunile cele mai fraglante, cumu e a bugetului, a drumului de feru s. a. si concheia, ca dupa ce s'au pronuntiatu si Romãni si diet'a de atãtea ori pentru legile fundamentala de statu, acumu sa nu se mai faca atãtea carcofele intocm'a cumu face si fé'a cea mare, cându o duce la biserica (illaritate mare). Vorbindu mai departe asupr'a modalitatii si venindu si asupr'a exceptiunei facute cu Tranni'a din partea regimului, Presiedintele face atentu pre vorbitoriu, ca a esitu din cestiune.

Puscariu se alãtura lângã lineamintele generali ale comisiunei. (Bravo! pucine.)

Conrad Schmidt cá membru alu comisiunei nu aru avea caus aa mai luã cuventulu, pentruca e de acordu

cu proiectulu comisiunei. Trebuie in sa revina si densulu la temerile, care se vedu ca se ivescu chiaru la amicii sei politici, temeri de vatemarea constitutiunei. Néga cu totulu posibilitatea vatemãrei constitutiunei, pentruca constitutiunea e próchiamata prin legile fundamentale de statu in totu imperiulu. Deplãnge sórtea Tranniei, ca au fostu pâna acumu impededata de a luã parte la senatulu imperiulu, unde s'au pertractatu dejã de 3 ori de noi, fãra a fi reprezentati acolo, pentruca cele dóue cãli: diet'a séu escrierea deadreptulu nu erã cu potintia mai nainte. Adã cându diet'a esista, este si dreptulu de alegeri la senatulu imperialu datu in mãna-ne; prin urmare eata ca de vatemarea constitutiunei nu póte fi vorba. La o vorbire din siedinti'a trecuta, in carea se amintea a fi diet'a cu considerare cátra bancele cele góle, observa, ca desbaterea presenta nu póte fi partinita de vorbitoriu pentruca pe densulu nulu genéza acele bance. Acei ce nu au venit sa represente cercurile, din care suntu alesi, au singuri de a responde. Dreptulu dietei e recunoscutu si dupa ce s'au inarticulatú legile fundamentale de statu de dieta; nu mai póte fi vorba, ca o lege adusa de dieta in privinti'a alegerei póte fi respinsa. E pentru alegerea formalã si doresce, cá in representatiune sa se adanga, ca alegerea de acumu sa nu prejudece alteia la locul ei. (Voci: Schluss!)

Presiedintele provóca diet'a a-si dá consimtiementulu, de va incheiare, prin sculare si siedere. Resultatulu e pentru incheierea desbateri, dar fiind-ca suntu inca multi vorbitori in cestiune pro si contr'a, se alegu din ambe partile câte unu vorbitoriu, si adeca contr'a vorbesce Gaetanu, si pro Zimermann.

Gaetanu din tóte vorbirile de pâna aci vede, ca prin provocarea facuta de regimu se au vatematu nu numai regulamentulu de afaceri, ci chiaru si principii; argumentu e amendementulu lui Wittstock si Obert. De aceea se declara in contr'a modalitatii propuse de regimu nu numai din motivu formalu, ci si din punctulu de vedere alu patentei, pentruca in celelalte provincii se au regulatu alegerea dupa clase. Din caus'a acést'a in alté parti si suntu alegerile regulate definitivu, pecãndu pentru noi au conchiamatu Maiest. Sea diet'a prin ordinatiune provisorã, dechiarãndu, ca ordinatiunea acést'a e numai pentru dieta presenta. Incãtu pentru tramiterea „ad hoc“, scie si densulu, ca cáta urgentia aru fi de lipsa pentru deslegarea cestiuniloru mentionate de mai multi orãtori, aru dori si densulu din tóta anim'a deslegarea acelorú cestiuni; crede ca de-la sesiunea de fatia prea pucinu se póte sperã, fiindu sesiunea prea inaintata, încãtu Trannenii sa mai póta influintiã ceva cu presentia loru. Pentru astadãta e preã tardia tramiterea, fia aceea „ad hoc“ fia ori cumu. Nu se póte uni nici de cumu cu modulu de acumu alu alegérilor, si dice ca acela aru fi avutu locu cându au venitú diplom'a si patent'a, dar nu acum, cându Maiestãtea Sea au chiamatu poporulu, cum se faca o ordiné de tramitere. Recomãnda legea si padirea ei, se alãtura in sa lângã Obert—Wittstock.

Zimermann (pro). E pentru rescriptu formulatu de comisiune.

Binder cá referinté mai antãiu si esprima parerea de bine pentru partinirea proiectului, ce au auditu din partea mai multoru oratori. Afla de oportuna trecerea la desbaterea specialã. Amendementulu lui Obert facutu inãcã in siedinti'a trecuta, crede, ca deca e sa fia consideratu, atunci sa se priimesca séu in representatiune séu la aline'a C; unde sa se adanga si alu lui Wittstock. Observa lui Schnell, ca avisarea la bancele cele góle e unu atacu asupr'a concluseru dietali. Lui Fogarasy e de parere, ca i-arú fi respinsu Zimermann de ajunsu. Recomãnda operatulu comisiunei de basa la desbaterea specialã.

Schneil se apera contr'a lui Binder, dicendu, ca densulu au disu numai, ca bucuria nu pôte fi generala, de ôre ce lipsescu multi din dieta.

Presedintele reasuma si face amintire de amendementele Obert—Wittstock, care s'ar tinea de desbaterea speciala, si asiâ nici nu le pune la votu.

Wittstock si reserva dreptulu de a vorbi la desbaterea speciala.

Presedintele pasiesce la desbaterea speciala si da spre cetire in tôte trei limbile punctulu A.

Fabini opretinde, ca alegerea sa se faca in modu intorsu de cumu e propusu de comisiune. (bravo!)

Schuler-Libloy sprijinesce amendementulu.

Presedintele provôca la sprijinirea motiunei lui Fabini prin siedere si sculare. Se priimesce. Branu de Lemény se scôla si combate pre Fabini, motivându ca in principiu nu alege diet'a, ci despartiamintele. Déca desp. III. si VI. aru fi in dieta, diet'a cá atare nu aru alege.

Wittstock recunósce, cá amendementulu seu se tine de desbaterea speciala; se rôga a-i se pune in locul punctulu A la votu.

Schuler Libloy nu vrea sa se lege de proiectu, cáci nu 'lu privesce de lege. Diet'a are atât'a potere, cá sa aléga; sa alega dar asiâ, încátu sa nu se para, ca diet'a asculta de mandate. Déca ar fi sa se faca alegerile d'antâin in despartieminte, atunci pentru alegerea, ce are anca diet'a sa o faca generalmente, aru remané de alesu numai „dii minorumgentium“. Intrandu si mai aduncu in cestiune, nu se pôte invoî cu ideea, cá regalistii se formeze unu despartimentu deosebitu; pentru cá elu privesce pre regalisti, cari afara de Tranni'a in alte pârti nu mai suntu, cá pre nisce reprezentanti ai casei de susu. Ei suntu chiamati de a apera interesele regimului; pune dar întrebarea, cum sa póta fi ei alesi de reprezentanti ai poporului in cas'a ablegatiloru a senatului imperialu. Ar fi de parere, cá pentru evitarea contradicerei nici unu despartimentu sa nu aléga din sinulu seu, si atunci ar fi diet'a in pusatiune de a tramite ómenii poporului la senatulu imperialu (Bravo! singuraticu.) Sprijinesce pre Obert si Wittstock.

Branu de Lemény nu vrea, cá sa se faca deosebire între membrii dietei alesi din despartieminte si alesi din dieta. E si acum contr'a parerei lui Fabini.

Dupa o observare a lui I. Balomiri, ca diet'a nu aru avé sa considere, ca dupa propunerea regimului sa intre in alegere si despartiemintele absente, Presedintele îndrepta, ca ce are sa se 'ntielega prin despartimentu. Balomiri se apera cu §-ulu 19 din regulamentul de afaceri. Presedintele i opune §-ulu 33.

Binder cá referinte venindu in discursulu seu, in care se esprima, ca la cartoasia car cu curtoasia trebuie sa respunda,— la motiunea lui Obert Wittstock, propune, cá seu sa seia in reprezentatiune, seu sa se puna la aliniamentulu proiectulu comisiunei sub lit. B. Incátu insa s'aru pretinde, cá motiunea lui Wittstock-Obert sa se puna la lit. A., sa se respinga.

Presedintele reasuma si vrea sa puna la votu mai antâiu amendementulu lui Wittstock-Obert si apoi motiunea lui Fabini. Rosenfeld observa, ca între Wittstock si Obert e diferentia. Presedintele desparte amendementulu in dóue si pune mai antâiu alu lui Obert la votu. Rannicher întreba, cá acum la lit. A sa se voteze amendementulu? Presedintele arata, ca Wittstock si Obert's'au dechiaratu a se pune amendementulu lor la lit. A, si déca ar cadé, sa se puna la lit. C.— Binder dice, cá amendementulu odata respinsu nu mai incupe la votu. Dupa mai multe observari facute de unii si altii dintre deputati Wittstock se pronuntia pentru retragerea amendementulu seu, déca acel'a ar cadé la lit. A. Obert provocatu de dieta cetesce amendementulu seu fâra de a-lu motivá, care indata vine la votu prin sculare si siedere.

Dupa o votare dupla amendementulu cade. Totu aceeasi sórte are si adausulu lui Wittstock; motiunea lui Fabini se priimesce si se enuncia de conclusu dietalu. Se cetesce alineamentulu 13, si fündca prin motiunea lui Fabini s'a facutu in punctulu A schimbâri, care au influentia si asup'ra punctulu acestuia, desbaterea mai departe se afla de prisosu. Se priimesce asiâ dar' punctulu 13 cu schimbârile recerute si in fine si punctulu C. Se facu din mai multe pârti propuneri, cá sa se rôge diet'a de Maiest. Sea pentru propositiunile 4 si 5, cá diet'a sub tempulu amanârei sa lucre in comitete.

Presedintele cetesce pre cei chiamati in cas'a de susu la senatulu imperialu.

Schneil asterne o petitiune dela camer'a comerciala din Brasiovu, in carea se rôga aceea a fi si comerciulu reprezentatu in senatu. Se preda la comitetulu de petitiuni. Dupa aceea se cetesce propunerea facuta de Lászlófy si sprijinita de 10 membrii privitóre la 'narticularea Armeniloru. Asemenea se cetesce o interpelatiune a lui Budacker in privinti'a vâniloru de drumu, carea se preda comitetulu competentu.

Siedinti'a se 'ncehia la 2^{1/2} ôre dupa ameadu.

Siedinti'a XLIV,

tinuta Sâmbata in 28. Septembrie (10 Oct.) 1863.

Dupa cetirea protocolulu in limb'a magiara si verificarea lui fâra observare, enuncia Presedintele, ca la ordinea dilei e alegerea ablegatiloru la Senatululu imperialu, si ca anume au a se alege pentru despartiemintele 3 si 6. siese ablegati; deci provôca pre membrii dietei, cá fiacare la cetirea numelui seu sa-si predea siedula.

Brandsch. Inalta dieta! in siedinti'a de eri s'a decisu, ca dreptulu de alegere alu despartiaminteloru 3 si 6 are sa tréca la dieta.

Apoi credu, ca se 'ntielege de sine, cá dreptulu de alegerea activa-lu pôte practisá numai diet'a plina; ear despre dreptulu alegerei passive seu alegibilitate nu s'a decisu nimicu. Eu din parte-mi credu, cá e de lipsa, cá 'nnainte de a se face alegerea, si despre acést'a sa se aduca celu putinu un'a decisiune, si anume dorescu eu, cá la alegerea acést'a sa se considere indreptatirea egala a natiunalitatiloru, de ôre ce inalta dieta mai nainte la alegerea presiedintelui si a ambiloru vicepresiedinti dietali insasi a pusu si a si urmatu acestu principiu, si dupa acestu principiu si membrii armeni ai casei s'au adnumeratu cu natiunalitatea magiara, precumu „de lege“ a fostu si mai nainte. Mi iau voia dar a propune: Inalta casa sa bineveiesca a decide, cá din cei 6 ablegati, ce voru fia se alege din partea d'antâiu la Senatululu imperialu, 2 sa fia de natiunalitatea magiara, 2 de cea sasa si 2 de cea româna, si cá acestu principiu sa se observe si la compunerea sieduleloru de votare.

Presedintele reasuma si întreba; propunerea e sprijinita.

Zimmermann D-le presiedinte! eu m'amu radicatu partinindu propunerea, de ôrece dupa parerea mea aici se tractéza despre aceeasi cestiune de principie, de carea a fostu condusa innalta casa la decisiunile sele privitóre la alegerea presiedintelui. Constatandu faptul acést'a, nu potu a nu marturisi, cá încátu pentru esecutarea propunerei, déca ya deveni conclusu, se va vedé, cá déca diet'a va priimi in siedulele de votare doi membrii de natiunalitatea magiara, atunci pentru despartiamentulu regalistiloru nu remâne decâtu unu singuru membru de natiunalitatea acést'a. (Voci: So ist's!)

Presedintele observa, ca de 3 natiunalitati nici decâtu nu pôte fi vorb'a, ci numai de 4, adeca: de cea magiara, de cea secuiesca, de cea sasésca si de cea romanésca.

G. Manu. Eu numai aceea am voitu sa dicu, ce a 'nsemnatu d. Presiediate, cumca din punctu principialu noi nu potemu vorbi despre 3 natiunalitati, ci despre 4 natiuni. Apoi e cunoscutu innaltei case, ca tocmai din partea armenésca s'a datu o petitiune, prin carea se cerea inarticularea natiunei armenu. Acum'a întrebu, ca domnii armeni, cari suntu aci, la care natiune voru sa se alature acumu? la cea magiara seu la cea secuiesca, deaca pe venitorin nu mai voiescu a trai in sinulu politicu alu natiunei magiare, carea cu caldura i-au imbratisiatu? (Voci: Bravo! asiâ el). Cá sa potemu dar remané consecuenti in afacerile nóstre de pân' acum si credintiosi sistemii politico-natiunale, pentru asta data eu nu potu partini propunerea d. Brandsch.

Alduleanu. Priimescu si din parte-mi opiniunea desfasiurata de Mari'a Sea (sic?! Red.) D. presiedinte, cá adeca aci nu mai pôte fi vorb'a despre 3 natiuni, de ôre ce dupa alegerile facute pentru posturile de presiedinti dietali atâtu inalta casa, câtu si Maiestatea Sea a recunoscutu 4 natiuni. De altmintrea chei'a alegerei pasive propusa de d. dep. Brandsch e cu totulu stirba si nepracticabila, de ôre ce din sinulu membriloru dietali au sa se aléga 26 ablegati pentru senatululu imperialu; precându chei'a propusa privesce numai la 6 ablegati, va sa dica unu ce cu totulu imperfectu. Deci eu sum de opiniune, a nu ingradi alegerile cu astfelu de chei între jurstârile de fatia cu totul nepracticabile, ci a le reservá increderei libere a inaltei case fâra restringere.

Brandsch. Mi iau voia a observá la reflectâriile facute numai atât'a: Ce se atinge de inarticularea natiunei

armene, aceea încă nu e lege, ci e numai o dorință. Mai departe amu dîsu în propunerea mea anumitu „n a t i u n a - l i t ă t i“ și nu „n a t i n n i.“ Eu cred, că înalt'a dieta unu principiu, ce însusi l'a statoritu și l'a urmatu, nu va voi sa-lu desavueze cu acêsta ocaziune, pentru-ca și mai înainte, cîndu aleseram pre Presiedintele și pre Vicepresiedintii, nu avuram 3, ci 4 natiuni, adică pre Ungurii, Secuii, Sasii și Românii; asiá dara prin acêsta presupunere înalt'a dieta aru cadé în contradicere cu sine insasi. Eu anume am dîsu: „3 n a t i u n a l i t ă t i“; Armenii și mai înainte „de lege“ au fostu numerati totu la nationalitatea magiara; asiá dara propunerea mea nu e nici decátu în contradicere cu sine insasi, și nu e în contradicere nici cu legea, nici cu principiulu adoptatu de dieta, ci mai vertosu e numai o consecuintia din principiulu, ce l'a statoritu însasi în dieta la alegerea Presiedintei și a ambiloru Vicepresiedinti. —

Presiedintele reasuma, și aducendu la votare propunerea lui Brandsch, aceea rămâne în minoritate și cade.

Presiedintele provóca a se predá siedulele de votare; acêst'a se face, și rezultatulu e, că din 91 voturi (anulându-se unulu, pe care fusesera scrise numai 5 nume) au priimitu: Groisz 88, Br. Reichenstein 82, Ladislau Popp 81, Conrad Schmidt 73, Moldovanu 59, Alduleanu 48. Toti suntu intempinali cu Hoch! și: Sa trăiescă! — Voturi ma priimiseră: Baritiu 46, Lászlófy 19, Bolog'a 17, Dunc'a 4, Zimmermann 3, Br. Bedeus 1, Angyalu 5, Cipariu 1, Gull 1, Rannicher 4, M. Binder 1, Eránosz 2, Puscariu 2, Schnell 1, A. Bohatielu 3, Branu de Lémény 2, H. Schmidt 1, Petru Manu 1, Muresianu 1; Kirchner 2, Macellariu 1, Br. Salmen 1, Lazaru 1, Popasu 1.

Din ordinea regelistiloru (despartimentulu 7 și 8, 19 voturi) s'au alesu Br. Friedenfels cu 15, Rannicher cu 15, Baritiu cu 13, Eránosz cu 19, Bolog'a cu 11; la alu siéselea locu neavendu nici unulu majoritate absolută de voturi, se face alegere supletorie, din carea reiese Lászlófy cu 10 voturi. Numele celor alesi sa saluta cu aclamatiuni de bucuria.

În despartimentulu I. (16 voturi) se alege: A. Bohatielu cu 15, Sipotariu cu 15, Dunc'a cu 15, Negrutiu cu 12 voturi. Acclamatiuni. În despartimentulu alu IV-lea (21 voturi) s'alegu: Zimmermann cu 17, Fr. de Trauschenfels cu 16, M. Schuller cu 14 voturi. —

În despartimentulu alu 2-lea (19 voturi) s'alegu: Branu de Lémény cu 14, Popea cu 14, Puscariu cu 13 voturi; la loculu alu 4-lea nepriimindu nici unulu din candidati majoritatea absolută de voturi (avendu Cipariu 8 și Ladai 7 voturi) se face alegere supletoria, din carea reiese Cipariu cu 11 voturi. În despartimentulu alu V-lea (16 voturi) s'alegu: Gull cu 15 voturi, M. Binder cu 15 voturi, Schuler-Libloy cu 14 voturi. Acclamatiuni.

Apoi se comunica din partea presidiului, că comuenele Sion'a și Manaradea se róga a fi subordonate universității natiunei sasesci. Ambele petitiuni se predau comitetului respectivu.

I. Balomiri propune, că de ore ce în urm'a alegeriloru pentru senatulu imperialu în comitetulu de petitiuni au mai ramas anca numai doi membrii, sa se faca alegeri de întregire. Presiedintele promite a referi despre acêst'a în siedinti'a următoare.

Cu arestea siedinti'a se ncheia. Siedinti'a cea mai de aprópe Luni în 30 Septembrie; la ordinea dilei cetirea reprezentatiunei, prin carea sa se substerna Maieslătii Sele Imperatului rezultatulu alegeriloru pentru senatulu imperialu. Finea siedintiei la 2½ ore dupa amedi.

Cuventulu reg. Eppului Fogarasy

din siedinti'a XLIII.

Elu, dice, nu vrea a aminti fondulu causei în cestiune, de ore ce știe, că fia care e petrunsu de acêla simtimentu. Îl convinsu și despre aceea, că momentulu are mare însemnatate nu numai pentru Transsilvani'a, ci pentru tóte tierile și provinciile de sub corón'a ungheréscă. — Vorbitoriulu, ori cîndu, cîndu au fostu provocatu de a participá la vre o afacere politica, s'au simtitu în launtrulu seu provocatu de positiunea, în care se afla tier'a, nu au cautatu nici odata scaparea în secretire, ci totdeun'a au pasitu francu și pe fatia cu parerea lui. De acestu principiu au fostu condusu și atunci cîndu au pasitu în calitatea de reprezentante, de acêst'a e condusu și acum, cîndu se tractéza cestiunea de fatia în interessulu pácii și alu bunei întielegeri.

Purcediendu dela acestu principiu, dela acea parere politica, care onorat'a casa l'au pronuntiatu în prea umilit' sea adresa ddo 2 August și cu deosebire în punctele 7. 8. 9.

37. 38. 39. nu mai póte fi dubietate, că acêsta înalta casa nu vá implini provocarea cuprinsa în preainaltulu rescriptu, cu acea prevenire cu care s'au inarticulatulu diplom'a din 20 Oct. și patent'a din 26 Fauru. Insa provocarea prea gratioasa regéscă și baseaza rezultatulu celu siguru pe dorinti'a unei asemenea prevenirii.

„Știu asiá dara“ dice vorbitoriulu, „că înalt'a casa prin faptele și pasii sei de pâna acum e angagiata a framite deputati la senatulu imperialu, care și țiene tocm'a siedintiele sele (helyes!). Nu amintescu io cu scopu de trage acele fapte în inirebare, — mi cunoscu și mi pricepu positiunea, știu, că ce au otaritu odata înalt'a casa, și io sum datoriu a stímá (élyen!). Dar mai e domniloru! lângă cestiunea de capetenia și o parere laterala adică: cum se se definéscă caracterulu, cum se se decida natur'a și modulu acestei cestiuni capitale.

Io cred, că problem'a înaltei case nu e numai că se ne decidemu noi curatu și pe fatia, că în ce întielesu se indeplimem noi p. n. provocare a Mai. Sele, ci e de lipsa, că se declarám limpede și se decidemu cu privintia și la acê'a, a căroru simtiu de dreptu cas'a în procederea ei trebuie se-lu considere.

Diplom'a din Oct. și patent'a din Februaru suntu acte care facu epoca, și prin care absolutismulu de mai înainte preste provinciile germane și celui de diece anni preste Ungari'a i se face capetu cu deseversire. În partea cea de dincolo a imperiului s'au priimitu diplom'a cu bucuria, pentru că acolo au adusu vieti'a constituționala în fiintia; în parte cea sta lalta a imperiului inse, în tierile de sub sant'a corón'a, au produsu o cestiune de dreptu de statu, astfelu de cestiune, a cărei deslegare, dupa parerea mea are încă se se face, și a cărei deslegare se vá și face, — o astfelu de cestiune, care dupa voi'a cea prea buna a principelui trebuie sa se deslege pe cale constituționala, și adică cu întielegerea fiacarei tieri respective și spre linistirea tuturor.

Înalt'a dieta a facutu pasi spre deslegarea acestei cestiuni și încă pasi de însemnatate și decidiatori; dar deciderea finala cu tóte acestea e încă indereptu.

Positiunea drepturilui de statu a tieriloru de sub corón'a unghara se schimba prin diploma și patent'a. Deslegarea acestei cestiuni mari de dreptu de statu e un'a din cele mai însemnate din câte au fostu în tier'a acêst'a dela sanctiunea pragmatica incóce. Eu din partemi asiá întiel gu deciderea de fatia, asiá tramiterea deputatiloru la senatulu imperialu, că cîndu aceea aru fi numai provisoriu s'eu dupa cum se esprima diplomatii „ad hoc“. Acestu întielesu de aceea dorescu a fi pronuntiatu pe fatia și de aceea asiu pofti sa se priméscă în umilita adresa, ce are a se tramite Maist. Sele, pentru că acêst'a o cere positiunea dietei, eventualitatea viitoriului, precumu și simtiulu de dreptu alu acelor, carii de și su indreptatiti de a fi aici de fatia, din vointi'a lor propriu lipsescu.

Dupa evenimentele cele mari prin care au trecut totu imperiulu cu deosebire inse Ungari'a, în aceste tieri constituționalismulu se póte restatori numai prin ordinatiuni éstráordinarie octroite; pe calea consequintiei logice de dreptu aru veni regimulu numai în circum vitiolum, și cestiunea nu aru potea fi complanata. De aceea au fostu de lipsa pentru Transsilvani'a o mesura provisoriu, și o octroire a unui regulamentu provisoriu; acêst'a e cheia prin care noi amu intratu iar' în constituționalismu.

Diet'a asiá dara dice mai departe vorbitoriulu porta caracteru provisoriu, atátu dupa regulamentulu constituționalu ala dietei, câtu și dupa însusi propositiunile regesci, și crede, că și deciderile de a tramite deputati la senatulu imperialu suntu provisorie și porta numai caracteru de „ad hoc“. Acêst'a o spune pe fatia și comisiunea în referata ei, că nu e de lipsa numai desbaterea propositiunei a trei'a, dar aru fi de lipsa și desbaterea propositiunei a 5 pentru de a potea fi a 4 definitivu desbatuta și decissa. Aru fi de parere pentru tramiterea ad hoc, se alaturá lângă Obert și Wittstock.

Sabiiu în 1 Octombrie. „Herm. Ztg“ etc. vorbindu despre foculu din Hermann (Honigberg) de lângă Brasiovu, unde arsera 190 gazde, observa, că „pecându un'a natiune se inarticuléza, alt'a mai se nimicescu prin focu“. Cum devine pretinut'a foia la acêsta observare scremuta, nu știu, și suntemu aplecati a crede, că observarea e numai o gluma nenorocita; deca însa increduli'a foia prin o frasa, ce-i plénesce 'n capu, face alusiuni la o natiune, pentru de a osandi pre unu individu misielu și ticalosu: atunci n'amu poté-o asemena decátu cu unu copilu desfrenatu, care se jóca cu focu și care mai curendu decátu o casa straina póte aprinde.

cas'a tatalui seu. Suntemu convinsi, ca banulu simtiu alu publicului cititoriu va resplati cu indignatiunea meritata ast-fela de fleacuri.!

Varietati si noutati de di.

(Concertulu de violina alu Domnisi orei Elis'a Circ'a.) datu in Sabiu in 30 Septembrie 1863.

Inca 'n anulu trecutu s'a ivitu pe firmamentul artei musicale o stea, care a fostu salutata cu mare aplausu de tota inteligintia romana. Acesta stea luresce acumu in tota splendorea sea. Si intr'adeveru cine nu s'a sentitu incantatu audindu melodile cele formose executate pe violina de D-ra Elis'a Circ'a in concertulu de eri?! — Precisiunea, joculu usioru si elegantu, precumu si Termitatea surprinditoare in conducerea arcului steteau cu juneti'a si tota fiinti'a concertantei intr'o armonia admirabila. D-ra E. Circ'a ni-a doveditu indata-si la bucat'a „Concertu de Beriot“, ca este demna eleva a renumitulu Hellmesberger, profesoru si directoru la conservatoriulu din Vienn'a, executandu cu multa maiestria pasagele cele mai grele ale acestui opu musicalu. „Melancholia“ de G. Hellmesberger a jucat-o cu atat'a espressiune incatu unu sintiementu mai placutu decatu celalaltu tiinaltia peptulu, apoi Arpeggio si Flaggioletto din „Yankée-Doodle“ de Vieuxtemps ne facura o idea si despre marea tehnica musicala a D-rei Circ'a. — Ce sa dicemu insa despre cele doue cantece nationale romane, si mai alesu despre cea compusa de concertant'a? — Noi amu auditu artisti cu renume european executandu cele mai incantatore melodii, care numai le-a potutu inventa geniulu musicalu, insa atat'a agerime, sentiementu si pasiune ca D-ra E. Circ'a nici unii n'au desfasuratu in melodile romane; si acest'a nici ca poteamu accepta dela artisti neromani. — Uramu dara D-rei E. Circ'a din adunculu inimei, ca facendu intr'ebuintiare de talentulu seu celu formosu sa ajunga la cea mai inalta culme a artei musicale.

Unindu si noi urarile nostre cu ale d. recensinte ca barbātu de specialitate, nu potemu ascunde parereea de reu, ca cate-va scaune in mic'a sala dela „coron'a ungara“ remasera gole; nu ne miramu, ca din neromani d'abia fara cati-va, intre cari dealtmintrea ne'mbucuraramu a vede pre Esc. Sea Generalulu Comandante Conte Montenuovo impreuna cu domn'a Solia, si mai multe personalitati militare, pre d. Comite alu natiunei sasesci C. Schmidt s. a.; dar dintre Romani, cari de asta data suutu atatu de numerosi in Sabiu, cugetamu ca nu va lipsi nici unulu.

Mai notu de-la dieta.

In stedinti'a de alaltaeri (Luni) se citi unu proiectu de lege despre infintiarea si organizarea unui tribunalu supremu pentru marele-principatu Transsilvania si sr decise la propunerea lui C. Schmidt, a se alege pentru preconsultarea lui unu comitetu deosebitu compusu din cate doi membri din tote despartiemintele. Apoise citesce reprezentatiunea catra Senatul imperialu, si dupa ce din felurite parti e combatuta si aperata, se priimesce cu unele modificatiuni. In fine se citesce o harthia a Esc. Sele Comissarului regescu, prin care aduce la cunoscintia presidiului, ca diet'a in 13/1 Octombrie se va temporisa pe unu tempu, — ceea-ce apoi in siedinti'a de eri (Marti) se si facu pelanga vii acclamatiuni de bucuria pentru Maiestatea Sea Imperatulu, Esc. Sea Comissarulu regescu dietalu Conte de Crenneville, Presidintele dietei Cons. gub. Gustavu Groisz, pentru constitutiunea imperiului si pentru patria. O comisiune va descoperi Esc. Sele Gubernatorului ca Comissarului regescu dietalu multiamit'a si veneratiunea dietei.

Nr. 48.—1

Concursu.

La scol'a triviala gr. res. din Opidulu Salisco, protopopiatulu tractulu Sabiului I., suntu de ocupatu doue statii invetiatoresci, un'a pentru class'a I. cu salariu anualu de 120 fl. si alt'a pentru class'a III. cu salariu anualu de 300 fl. v. a.

Competitorii suntu poftiti a-si indrepta cererile timbrate si instruite cu testimoniile cerute, la subsrisulu pana in 25 Octombrie a. e.

Se voru priimi numai pedagogi absoluti, cu aceea, ca pentru class'a III. se cere si conoscintia teoretico-practica a limbei germane.

Sabiu 26 Septembrie 1863.

Inspectoratul scol. gr. res. in Tract. Protop. alu Sabiului I. I. Hanni'a, Protop. si Inspector.

Nr.—50—1

Publicatiune de Concursu.

In urmareea conclusului adusu in siedinti'a II. p. 22 a adunarei gen. din acestu anu tinuta la Blasiu in 7 si 8 Septembrie, subsrisulu comitetu alu Asociatiunei transsilvane publica prin acest'a concursu pentru premiulu literariu de

100 fl. v. a. destinatu pentru cea mai buna carte despre inaintarea economiei de campus si a pomarii intre Romani. Terminulu acestui concursu se defige pre 1 Maiu 1864 c. n.; conditiunile suntu urmatoarele:

a) Acea carte se dea celu pucinu 10 cole tiparite in 8 mare (cam 30 cole in manuscrisu.)

b) Sa fia compusa in stilu, pre catu se pote mai popularu si usioru de intiesu, si cu deplina cunoscintia teoretica si practica in acesta specialitate.

c) Manuscrisulu sa fia curatu, usioru de cetitu, insa nu scrisu de man'a auctorului, si nice subsrisu de celu, ci numai provediutu cu unu Motto.

d) Atari manuscrise sa se tramita la subsrisulu comitetu alu Asociatiunei transsilvane pan' la terminulu mai susu insemnatu. *)

Sabiu in 6 Octombrie 1863.

Comitetulu Asociatiunei transsilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Nr.—49—2

Publicatiune de concursu.

In urmareea conclusului adusu in Siedinti'a II. p. 22 a adunarei gen. tinute la Blasiu in 7 si 8 Septembrie a. e. subsrisulu comitetu publica prin acest'a Concursu pentru doue premia decate 100 fl. v. a. (200 fl. v. a.) destinate pentru doi tineri romani din clas'a profesionistiloru (meserisiloru), destoinici a lucra ca maisteri, cu terminulu pre 1 Maiu c. n. 1864,

Pre langa urmatoarele conditiuni:

1). Competitorii la aceste doue premii debuie sa fia invetiatu vreun'a din aci insemnatele siese professiuni, adeca: de zidari (murari), bardasi (lemnari, dulghieri) mesari (alias templari), Fauri (covaci), lacatusi, rotari, ca unele din cele de antai'a trebuinita.

2). Sa alature langa petitiunea loru: a) carte de botezu b) testimoniulu scolasticu celu pucinu de 3 clase elementarie, si de sciinti'a desemnului, celu pucinu, pre catu se cere la meseri'a loru, c) testimoniulu despre invetiarea respectivei professiuni, din carele sa se conosca invederatu, cumca aru fi destoinicu spre a-si purta professiunea si a conduce vreo lucratoria (Werkstatt) spre indestularea publicului, d) adeverintia despre o portare morala civiintiosa seu dela parochulu respectivu, seu dela deregatori'a publica resp. (Oficiolatu, Magistratu).

Concursulu provediutu cu mai susu insemnatele documente sa se substerna la Comitetulu Asociatiunei transsilvane pana pre terminulu mai susu insemnatu. *)

Sabiu in 6 Octombrie c. n. 1863.

Comitetulu Asociatiunei transsilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

*) Suntu poftite si celelalte diurnale a reproduce in colonele sale acestu Conclt'stu.

Preturile de piatia

din Sabiu, Marti 1/13 Octombrie 1863.

	fl.	xr.
Grăulu de frunte, galét'a nemt. (Metzen) *)	3	47
„ de midilocu „	3	20
„ de cōda „	2	93
Secar'a galét'a nemtiésca (Metzen) *)	1	—
„ de midilocu „	1	93
„ „ cōda „	1	87
Ovesulu de frunte, gal. nemt. (Metzen)*)	1	40
„ „ midilocu „	1	33
„ „ cōda „	1	27
Cucuruzulu galét'a nemtiésca (Metzen) *)	1	93

*) 3 galete nemtiesci suntu 2 galete ardelenesci.

Burs'a din Vien'a in 1/13 Octombrie 1863.

Metalicele 5% 75. 60	Actiile de creditu	186. 50
Imprumutulu nat. 5% 81. 60.	Argintulu	111. 75
Actie de banca 793.	Galbinulu	5. 34